

שם השאלון: שאלון בניית כלי לדיווח על הצקה בגיל הרך

אוניברסיטת תל-אביב

הפקולטה למדעי הרוח

בית ספר לחינוך

החוג להיבטים התפתחותיים של החינוך

בניית כלי לדיווח על הצקה בגיל הרך

מוגש כעבודות גמר לקראת התואר

מסומך למדעי הרוח (MA)

במגמה לייעוץ חינוכי

על ידי

אביטל שפירא

העבודה בוצעה בהדרכתה של פרופ' אסתר דרומי

כלים

כלי לדיווח על הצקה בגיל הרך - דע"ה (דיווח על הקצה) בגיל הרך

כלי זה נבנה במסגרת המחקר הנוכחי על מנת לבחן האם ילדים בגיל הגן מסוגלים לדווח על אירועי הצקה. הכלי כולל סט של 25 ציורים מנויילנים המאודגים יחדיו בספרון המלווה בקלת שמע. בספרון התמונות שתי סדרות של תמונות ו- 5 תמונות נוספות. הסדרה הראשונה כוללת 8 תמונות שאינן קשורות להקצה ומטרתה להציג לילד את הכלי ואופן השימוש בו וכן על מנת לבחור האם הוא מבין את המטלה לה נדרש. הסדרה השנייה כוללת 12 תמונות המתארות את סיטואציות ההצקה שנמצאו כשכיחות ביותר בגיל זה ואשר נבחרו להיכלל בדע"ה בגיל הרך. בין התמונות של סיטואציות ההצקה מופיעות 5 תמונות נוספות של סיטואציות מחיי הילד שאינן קשורות להצקה אשר מטרתן לבדוק שנדבק מרוכז קשוב להנחיות ואינו עונה באופן אוטומטי וללא בקרה על השאלות המוצגות לו. בתחתית כל תמונה (משתי הסדרות) שתי מדבקות צבעוניות (האחת ירוקה והשנייה כתומה) בגודל בולט לעין שעליהן יש לסמן בקו (על ידי טוש מחיק) את התשובות לשאלות הנשאלות באמצעות הקלטת. קלטת השמע כוללת הוראות לנבדק כיצד להשתמש בכלי וסט של 25 שאלות מתייחסות לתמונה אחת מספרון התמונות על פי סדר הופעתן. כלי זה נבנה בסיס שאלון הצקה (רוליזר 1999) המיועד לילדים בכיתות ג' -ט'. לצורך בניית הכלי נלקחו בחשבון היכולות של ילדים בגיל הרך בתחום החשיבה וההבנה הזיכרון הבעה בכתב ומיומנויות הקראיה והכתיבה במטרה לבדוק האם ניתן לבנות ציון כללי לשאלון כולו נבדקה העקביות הפנימית באמצעות α של קורנובך ונמצאה עקביות פנימית סבירה $\alpha=73$.

שאלון להערכת הסתגלות - (סמילנסקי שפיטה 1974)

השאלון המקורי הוכן על ידי סמילנסקי כסולם להערכת הסתגלות ילדים לגן הילדים _ הוצא לאור על ידי סאלד). השאלון כולל 18 פריטים המתארים 18 דופסי התנהות של הילד בשלושה תחומים - הסתגלות קוגניטיבית (הסתגלות למטלות למידה) הסתגלות רגשית (הסתגלות למסגרת) והסתגלות חברתית בכל תחום 6 פריטים במקביל להצגת הפריט סולם בן 5 דרגות הכולל משפטים מנוזים שמטרתם לכוון את הגננת לבחירת ההתנהגות המאפיינת ביותר את הילד - למשל -

		השתתפות בשיחה	5
5	משתלב בהתאם לנסיבות ולתוכן	משתלב בצורה עיינית	
4	פעיל אך מתקשה לדחוק סיפוק להגביל את עצמו	מנסה להתלט על השיחה	
3	חשובה הפעילות והתקשורת המילולית בחברה	פעיל אך לא לנושא	
2	יתכן מעד על חוסר העזה חוסר עניין דלות ביטוי	משתתף לעיתים רחוקות	
1	יתכן ומועיד על חוסר יכולת קוגניטיבית הסתגרות או קשיי ביטוי מלולי	נמנע	

הציינון בכלי מחייב סימן לגבי כל משפט בסולם בעל חמש דרגות כשציון 5 מבטא רמה גבוהה של הסתגלות וציון 1 מבטא רמה נמוכה של הסתגלות (ראה נספח מס' 2).

הציון הכולל בשאלון הסתגלות מתקבל מסכום הציונים ב- 18 הפריטים המרכיבים את השאלון כך שציון גבוה מבטא רמת הסתגלות גבוהה של הילד וציון נמוך מבטא הסתגלות נמוכה של הילד. במטרה לבדוק האם ניתן לחלק את השאלון סמילנסקי לעולמות תוכן נעשה ניתוח גורמים principal component Analysis בניתוח זה נמצא רק הגורם הרגשי (הסתגלות למסגרת) כבעל טעינות גבוהה מ- 1 (eigenvalue גודל מ-1). גורם זה הסביר 62.4% מהשונות χ^2 בבדיקת העקבית הפנימית של פריטי השאלון נמצאה עקביות פנימית גבוהה מאד $\alpha = .96$.

ארגון וציינון הנתונים

נתוני התצפית נרשמו על גבי טופס שהוכן מראש למטרה זו (ראה נספח מספר 4). הטופס כלל רשימה של כל הסיטואציות שנבחרו להיכלל בכלי לבדיקת דיווח על הצקה בגיל הרך (דע"ה בגיל הרך). לצד רישמת הסיטואציות הופיעו שתי עמודות – התרחשו ו- לא התרחשו. הצופה סימן ~~ל~~עמודה המתאימה (התרחש או לא התרחש) לגבי כל סיטואציה המופיעה בטופס התצפיון בהתאם למה שראה בזמן התצפית. נתוני דע"ה בגיל הרך אורגנו בטבלה דומה. מיד לאחר הליך הדיווח על ידי הנבדקים העביר הצופה את הנתונים בהאמתה לטופס התצפית הנקרא טופס תשובות הנבדק בדע"ה בגיל הרך הכולל בתוכו את כל הסיטואציות ההצקה שנבדקו במחקר זה (ראה נספח מס' 5). כל סיטואציה המוצגת בדע"ה מוספרה בהתאם למספורת בטופס התצפית. במידה והנבדק סימן 'כן'

בדע"ה קיבלה הסיטואציה ציון 1 . במידה והנבדקו סימן 'לא' קיבלה הסיטואציה ציון 2.
כלומר לכל נבדק היו שני טפסים בעלי מספר סידורי זהה – קופס תצפית וטופס נתוני
דע"ה בגיל הרך שלמלא על ידי עורכת המחקר בהתאמה לתשובתיו של הנבדק בדעה .
נתוני הרקע של הנבדקים (קרי מין וגיל) צוינו גם הם ב- 1 = זכר 2 = נקבה 1 = טורם
חובה 2 = חובה .

בבדיקת ההסתגלות לכל ילד מולא שאלון הסתגלות בנפרד כל פריט בשאלון קיבל ציון בין
1-ל5 טכל הנתונים (כולל נתוני הרקע של הילדים קרי מין וגיל) אורגנו בתכנת spss על
פי הציינון שניתן על ידי הגננות בשאלון . כל נבדק קיבל מספר נבדק בהתאמה למספורו
בדע"ה בגיל הרך .

סולם להערכת הסתגלות ילדים בגן (סמילנסקי 1974)

מס' פריט	הפריט והמשפטים	הנמקות להערכה	רדרוג
1	<u>סדר וניקיון</u> נקי ומסודר נקי ומסודר תמיד מרושל מטופח באופן מוגזם מוזנח	הילד מטופח אך לא בהגזמה ניכרת נטייה להקפיד על סדר וניקיון אין הפקדה ויתכן שזו מתירנות או נטייה של הילד יש חשש לגישה כפייתית של ההורים או הילד חשש לעזובה פיזית ו\או רגשית	5 4 3 2 1
2	<u>מדת הפעילות הגופנית</u> פעילות לפי הצורך פעילות מוגזמת איטי בדרך כלל אינו שקט תמיד בתנועה איטי מאד	התנהגות מאוזנת פחות מאוזנת אך עדיין אופיינית לגיל יתכן ועניין של מזג, פחות אופייני לגיל נראה כפעילות יתר, עשויה לגרום קשיים בגן מעורר חשד לאדישות או פיגור	5 4 3 2 1
3	שליטה מוטורית מעולה בכל טובה בינונית לקויה בתחומים מסויימים לקויה		5 4 3 2 1

5		רמת שכלית	4
4		מוכשר מאד	
3		מוכשר	
2		בינוני	
1		מוגבל	
		מפגר	
5		<u>השתתפות בשיחה</u>	5
4		משתלב בצורה עיינית	
3		מנסה להשתלט על השיחה	
2		פעיל אך לא לנושא	
1		משתתף לעיתים רחוקות	
		נמנע	
5		<u>פעילות בגן : משחק, בניה</u>	א6
4		מצליח	
3		פעיל ונהנה	
2		פעל לא מרכז	
1		נכשל	
		נמנע	
5	מצב של פעילות המביא להצלחה הוא חיובי ביותר		
4	פעילות מתוך הנאה, מביאה סיפוק, רצון לחזור עליה		
3	פעילות ללא ריכוז, קוראת לתשמות לב המחנך, להדרכה\		
2	כשלוך חוזר מחבל במוטיבציה, זקוק לעידוד ועזרה		
1	מצב מעורר דאגה, יש לבדות את הסיבות ולהתערב בהתאם .		

3	כנ"ל	<u>שטחי יצירה</u>	6 ב
3	כנ"ל	<u>מוסיקה ריתמיקה תנועה</u>	6 ג
3	כנ"ל	<u>פעילות שך למידה</u>	6 ד
5	בעל קשרים והשפעה בחברה	<u>מקובלות בחברה</u> מנהיג חברתי	7
4	מקובל מאד בעל קשרים רבים	מקובל מאד	
3	מקובל במידה סבירה	מקובל	
2	אינו מפתח קשרים רבים מסתייג או נדחה	יחסים חברתיים קלושים	
1	הסתגרות מתוך חוסר יכולת לפתח קשרים חברתיים או מופרעות	מתבודד	
5	התנהגות גמישה בהתאם לתנאים ילמצב	<u>עמדה על דעתו</u> - עמדה על דעתו אך מוותר בעת הצורך	8
4			
3	גישה אנוכית אך עדיין אופיינית לגיל	- עומד על דעתו אינו מוותר	
2	מעיד על חולשה פיסית או חוסר בטחון	מוותר בד"כ	
1	מתעלם מצורכי הזלות יכול להוות בעיה חברתית נמנע מהתמודדות אינו שומר על זכויותיו	- עיקש אינו מתחשב בזולת נכנע	
5		<u>שליטה בתגובות</u>	9
4	מסוגל לדחת תגובה בהתאם	שולט בתגובותיו	
3	מגיב שליטות חלשה סף תסכול נמוך	- לעתים קורובות יגיב בהתפרצות	
2	אינו מעז יתכן ואינו מאמין בכוחותיו אינו	חושש להגיב	

2	שולט בתגובות אינו מפעיל שיקול דעת, עשוי לגרום לסכסוכים בתחום החברה מעורר חשד לאדישות הסתגרות, הפרעה פיזית או נפשית	מיגיב מיד ללא מעצור אינו מגיב	
1			
5	קשר חיובי מאוזן למבוגר	יחס למבוגר תקיין	10
4	בגיל צעיר זו גישה טבעית עדיין	מחפש אהדה	
3	קשר מוגזם יתכן ומבטא תלות או חסך	- מחפש אהדה בצורה מופרזת	
2	חוסר אמון או קשיים בפתוח קשר בינאישי גישה שלילית אל המבוגר יתכן והיא תוצאה של יחסים משובשים עם מבוגרים בסביתו הקרובה	מסויג עויין	
1			
5	פועל בהתאם ליכולת עצמאי	מידה העצמאות עצמאי	11
4	פועל אך ללא הערכה מדויקת של יכולתו	נוטה להפריז ביכולתו	
3	אינו סןמך על יכולתו מבקש הנחיות	לרוב מבקש הנחיות	
2	אינו פועל מתוך קנה מידה מציאות	- פועל אינו מתחשב ביכולתו	
1	תלותי אינו מפעיל את יכולתו ללא עזרת המבוגר	תלוי במבוגר	
5	בוטח בעצמו אך לא בהפרזה	בטחון עמי סביר	12
4	יתכן וזה נובע מעודף בטחון עצמי או מחוסר הכרה מספיק של המציאות	- לפרקים מגזים בהערכתו העצמית	
3	בעל חששות מסוימים זקוק לחיזוק	מטיל ספק בכוחותיו	

2	יתכן ומחפה על חוסר בטחון או תלישות מהמציאות	- בעל בטחון עצמי מפורז	
1	אינו מאמין בכוחותיו או חושש מכישלון	חסר בטחון עצמי	
		<u>מצב רוח</u>	13
3	מעודד מרוצה מסופק	מצב רוח טוב	
2	תנוذתיות במצבי רוח	מצב רוח לא יציב	
1	מחייב בדיקת הסיבות לא אופייני לילד צעיר	מצב רוח לא טוב	
		ציפיות הורים מן הגן	14
5	מעורבות חיובית	- משתפים פעולה בהתאם לצורך	
4	מעורבות יתר אבל מקימים קשר עם הגן	- מתערבים בחיי הגן תוך מתן עצות	
3	אינם משתפים ביוזמתם אבל נענים ללחץ	- משתפים פעולה תחת לחץ	
2	מפריעים למהלך החיים בגן	- תובעים מהגננת התייחסות מיוחדים	
1	אדישים מתנערים מאחריות לחונך ילדיהם	- רואים את הגן כאחרי לחונך הילדים	
		<u>התנהגות מעוררת תשומת לב</u>	15
0	לגבי כל סעיפי הפריט התנהגות תקופה או תקופה מאד העדר התנהגות כנ"ל או הופעתה לעתים רחוקות	<u>בכינות</u> <u>מציצה</u> <u>חולמות בהקיץ</u> <u>פחדים</u> <u>כרסום ציפורניים</u> גמגום הרטבה	

		<p>אוננות</p> <p>תוקפנות גופנית</p> <p>תוקפנות מילולית</p> <p>עוויות \ תיקים</p> <p>רעבתנות</p> <p>הימנעות מביטוי</p> <p>מלולי</p> <p>סה"כ תגובות</p>	
	<p>על שאלה זו ענו רק חלק מהגננות החומר לא עובד באופן כמותי</p>	<p>הוספי כראות עיניך לתיאור הילד ובעיותיו</p>	16
	<p>כנ"ל</p>	<p><u>סכום</u></p> <p>הסבות להפניה הצעות לאור המצב הקיים</p>	17

גנת יקרה

שמי אביטל שפירא ואני סטודנטית לתאור שני באוניברסיטת תל אביב במגמה ליעוץ חינוכי בגיל הרך . במסגרת עבודת התיזה שלי אני עורכת סקר בנושא תופעת ההקצה בגני ילדים .

לפניך סקירה קצרה על תופעת ההקצה באופן כללי . נא קראי את דפי המידע ולאחר מכן צייני בכתב 10-15 תופעות הקצה השכיחות ביותר בדנך . מידע זה יסייע רבות בחקר התופעה בגני ילדים . מצ"ב מעטפה מבוליית למשלוח הנתונים חזרה אלי

בתודה מראש

אביטל שפירא

תופעות ההקצה השכיחות ביותר שלי הן –

1. -----
2. -----
3. -----
4. -----
5. -----
6. -----
7. -----
8. -----
9. -----
01. -----
11. -----
21. -----
31. -----
41. -----
15. -----

----- מספר נבדק -----

שאלון תצפית אירועי הנקה בגן הילדים

----- תאריך ----- זמן תחילת התצפית -----

----- שם הצופה ----- זמן סיום התצפית -----

----- שם הגן -----

גן חובה\ טרום חובה זכר\נקבה

לפניך רשימה של אירועי הצקה שונים . במידה ובזמן התצפית הילד אתה צופה נפג מאחד האירועים שלהלן סמן / תחת הכותרת " התחרש" אם לא נצפתה פגיעה בילד הנצפה באירוע הצקה מתוך הרשימה שלשהן סמן / תחת חכותרת " לא התחרש " אם נצפה אירוע הצקה שאינו מצוין להלן נא ציין במדויק את תיאור האירוע בסעיף " אחר "

סוג ההצקה	התרחש	לא התרחש
1. הכאה		
2. חניקה		
3. דחיפה		
4. בטיעה		
5. משיכה בשיער		
6. נגיעה \ הצצה לאיברים אינטימיים		
7. זריקת חול על הילק		
8. צעקה \ קללה		
9. העלבה\ לעג		
01. הרס משחק \ עבודה		
11. חטיפה של משחק בכוח		
21. אי שיתוף במשחק		
31. אחר-		
41. אחר-		

----- מספר נבדק -

טופס תשובות הנבדק בדע"ה בגיל הרך

----- תאריך -

----- שם הצופה -

----- שם הגן -

זכר \ נקבה

גן חובה \ טרום חובה

לא התרחש	התרחש	סוג ההצקה
		1. הכאה
		2. חניקה
		3. דחיפה
		4. בטיעה
		5. משיכה בשיער
		6. נגיעה \ הצצה לאיברים אינטימיים
		7. זריקת חול על הילד
		8. צעקה \ קללה
		9. העלבה \ לעג
		10. הרס משחק \ עבודה
		11. חטיפה של משחק בכוח
		21. אי שיתוף במשחק
		31. אחר-
		41. אחר-